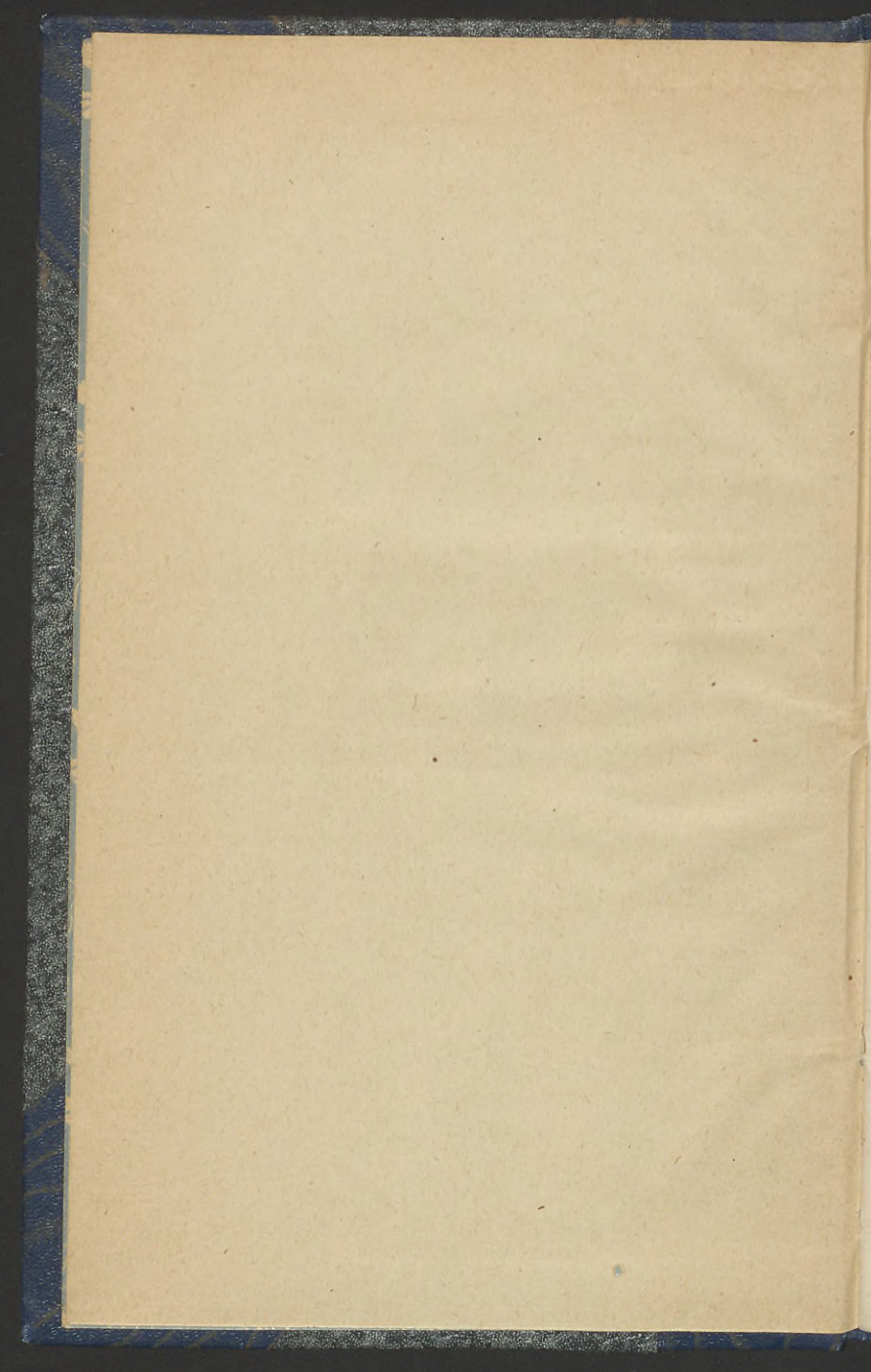

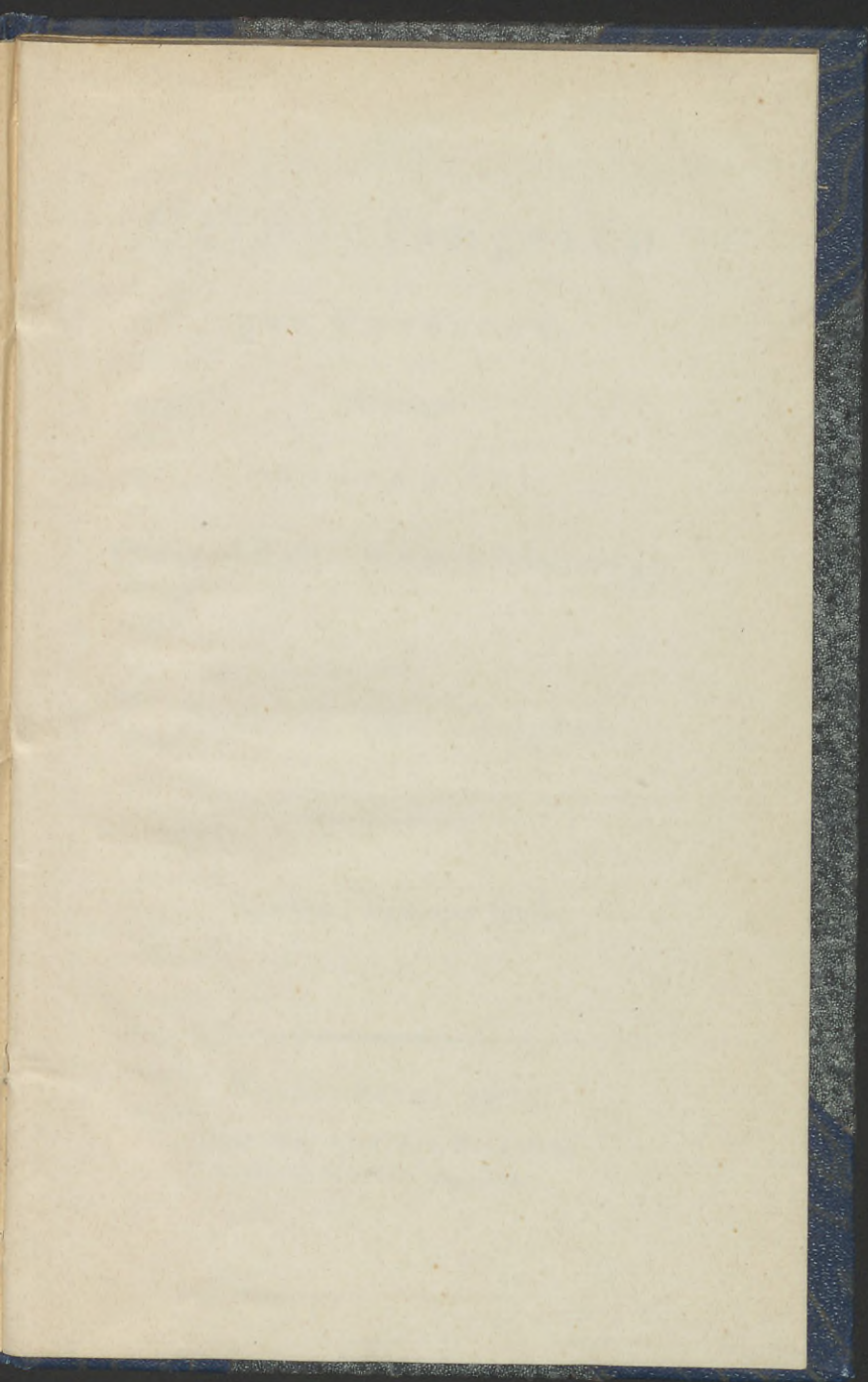
H. C. Lyngbye

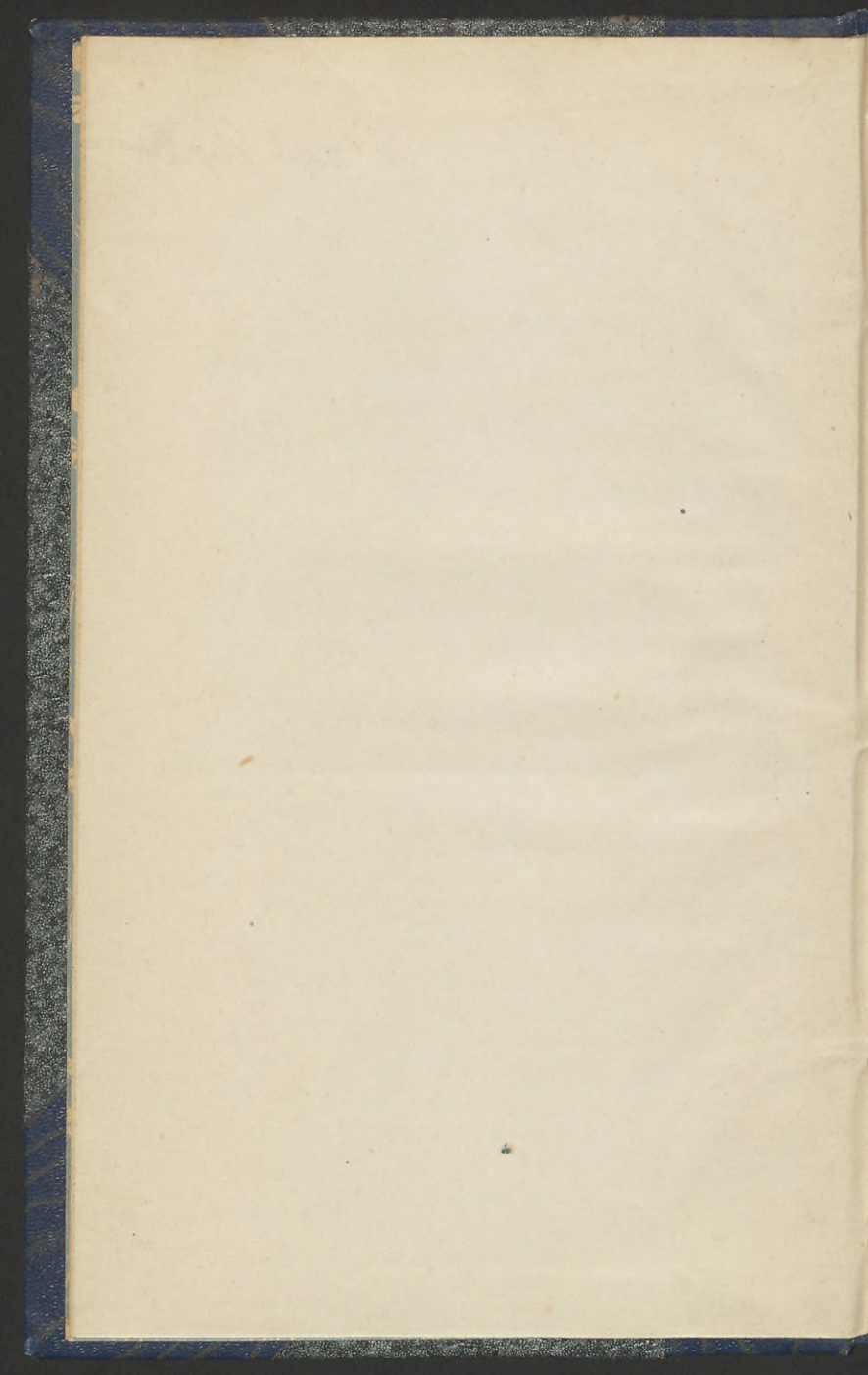
Grindefangsten paa
Færøerne

Om
Grindefangsten
paa Færøerne,
tilligemed
Bidrag til
Grindens Naturhistorie,
af
Pastor *H. Chr. Lyngbye.*

(Skreven i December 1817).

Kiöbenhavn, 1825.
Trykt hos Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Om

Grindelangen

paar Færdene

tillygget

Bidrag til

Grindens Naturhistorie

af

Pastor M. Chr. Fyngbye

(Skrevet i December 1825)

Kjøbenhavn, 1825.

FØROYA LANDSBÓKASAVN

Iblandt de forskjellige Fiske og Söedyr, som op-
 holde sig i Havet omkring ved Færöerne, og un-
 dertiden nærme sig ind i Bugterne, findes, saavidt
 man hidtil har bemærket, fem Arter af Slægten
 Delphinus, som af Færöeboerne kaldes *Nujsa*
 (Delphinus Phocæna), *Qvessungur* (Delphinus
 Delphis), *Springhval* (Delphinus Orca), *Grinda-*
Qveálur, og *Bouqvuitu-Qveálur*. Da disse tven-
 de sidste Arter ere mindre bekjendte, vil jeg med-
 dele nogle Bemærkninger om dem, og i Særde-
 leshed om den saakaldte Grindehval eller Grind,
 som for Færöeboerne er den vigtigste, saasom
 disse Öeboers Velstand eller Mangel for en stor
 Deel beroer paa dens meer eller mindre heldige
 Fangst.

Disse Grinders Fangst er ej indskrænket til nogen vis Aarstid eller Tidspunkt, men er aldeles ubestemt. Saaledes hændte det sig, at der i det Tidsrum fra 1754 til 1776, altsaa i hele 22 Aar, næsten ikke en eneste Grind blev fangen *), men endelig indtraf, den 16de Aug. 1776, hvilken Dag Beboerne endnu meget vel erindre, i Bugten Midvaag paa Vaagöe en saa rigelig Fangst, og en saadan Velsignelse (thi saaledes kalde Færöboerne det med Rette), at deres Trang med eet blev forvandlet til Overflödighed. Der fangedes en saadan Mængde, at de ej nöjagtig bleve talte, men alle ere enige i, at det var henved 800. Folkene havde dengang næsten forglemt Dyret; og Maaden at fange det paa erindrede hartad kun de Gamle. Siden den Tid er Fangsten jevnlig indtruffen, saa at der næsten hvert Aar ere nogle fangne. En meget mærkelig Fangst indtraf i Aaret 1780, da der paa eengang dræbtes henved 1000 i Qvalvig-Bugten paa Strömöe. I de fire Maanedre, jeg i Sommeren 1817 opholdt mig paa Fær-

*) See Svabo om den færöeske Marsviinfangst i Almindelig Dansk Bibliothek for 1779, 3die Bind, hvor der berettes, at der i dette Tidsrum blot fangedes 1 Grind af en Flok paa 300, og 18 af en Flok paa 800.

öerne, blev der fangne 623 *), og da Öe-boerne kunde med det deraf erholdte Tran afbetale det Halve af det dem tilførte Korn, er det intet Under, at Grinden er af stor Viglighed for dem; derfor er Ordet Grind en glædelig Lyd for deres Ören, og de ville, som de sige, hellere gaae paa Grindefangst, end til Bryllup.

*) Disse bleve dræbte i forskellige Bugter, nemlig:

den 6te Juli i Qvalbøe paa Suderöe . . .	46
den 22de Juli i Qvalvig paa Strömöe . . .	94
den 15de Aug. paa Norderöerne . . .	28
den 20de Septbr. i Qvalbøe paa Suderöe	180
den 21de Septbr. i Vay paa Suderöe . . .	150
den 22de Septbr. i Midvaag paa Vaagöe.	125

623.

Hver Grind kan overhovedet afgive en Tönde Tran, som i den kongelige Handel i Thorshavn dengang blev betalt med 60 Rbdlr.: vil man nu forbigaae den övrige Fordeel af Grinden, saasom Kjödet, der giver Beboerne en nærende Föde, da havdes her allerede en Indtægt af 623, $\times$ 60 = 37,380 Rbd. Der forsendes aarlig omtrent 5000 Tdr. Byg til Færöerne; skjönt Tönden betaltes i dette Aar med 15 Rbdlr., hvilket udgjör 75,000 Rbdlr., saa havde Færöeboerne udaf deres Grindefangst det Halve af det dem tilførte Korn betalt. Dog maa herved mærkes, at Beboerne paa Suderöen, som havde været meest heldige med Grindefangsten, höstede ogsaa deraf den störste Fordeel.

Det hændte sig, at jeg under mit Ophold paa Suderøe var Öjevidne til en Grindefangst fra dens Begyndelse til dens Ende, og jeg vil derfor udskrive, hvad jeg desangaaende har optegnet paa Stedet:

Söndagen den 6te Juli. Efterat have om Morgenen været paa Skaalefjeld, hvorfra man i klart Vejr, som just i Dag indtraf, har en viid og skjön Udsigt til store og lille Dimon, Skueøe, Sandøe, Vaagøe, Myggenæs og Myggenæsholm, og efterseet de paa denne næsten steile Fjeldryg værende Alpeplanter *), steeg jeg aiter ned for at bivaane Gudstjenesten i Qvalbøe Kirke. Da

*) Överst paa disse Fjelde finder man, foruden nogle Mosser, sparsomme Exemplarer af *Koenigia islandica*, *Polygonum viviparum*, *Rheum digynum*, *Saxifraga oppositifolia* (uden Frugt) og *cæspitosa*, *Salix herbacea*; og överst oppe i det löse Gruus, hvor intet Andet kan voxe, findes enkelte Exemplarer af *Cerastium alpinum*, *Cochlearia danica* var. *polyantha* (mihj) med mange smaae, en Tomme lange fremliggende Stængler, og en Mængde temmelig store hvide Blomster, *Thymus Serpyllum*, *Statice Armeria*, *Plantago maritima* var. *glauca*, hvilke sidste ere her forsynede med lange stærke Pælrødder, for at modstaae Stormens Magt. Længere nede paa Fjeldsiderne træffes *Thalictrum alpinum*, *Saxifraga stellaris*, *Sedum villosum* i Mængde, og *Silene acaulis* som *Diocist* o. s. v.

jeg kom ned, var Tjenesten endnu ikke begyndt; nogle Mandfolk stode derfor just og lænede sig over Kirkegaardsdiget, og i det samme blev een af dem en Baad vaer, som yderst ude i Bugten gav ved Signal tilkjende, at der var Grind i Nærheden. Sirax raabte han Grind, og aldrig saasnart var dette Ord hørt af hans Mund, förend Grind gjenglöd i alles Munde. Det gav dem alle ligesom et elektriskt Stöd. Unge og Gamle, Store og Smaae bleve pludselig satte i Bevægelse, og en Deel af Mandskabet ilede öjeblikkelig ned til Baadene. Grindeflokken var dengang omtrent $\frac{1}{2}$ Miil borte. Fruentimrene, som ikke maae være tilstede ved Fangsten, gik alle i Kirke, hvor kun faa Mandfolk vare tilstede. Præsten Hr. Schröter prædikede i Anledning af Peders Fiskedræt, som just var Dagens Evangelium. Da Tjenesten var tilende, var Grinden det förste, hvorom alle erkyndigede sig, og man erföcr, at Grindeflokken, som ej var meget stor, allerede havde været ved Landet, fremdeles at man havde sögt at drive den ind paa Sandet ved *Ranen*, en Sandbugt ved Qvalböe, men at den derpaa var dukket under Baadene, og gaaet tilbage ud i Bugten, og forsvunden. Aarsagen til dette Uheld var formodentlig, at der i denne Bugt ere höje amphitheatralske Fjelde i Forgrunden, som Grinden havde

faaet Öje paa, og derfor af Frygt for at strande, havde trukket sig tilbage *). Mandskabet paa Baadene havde imidlertid ej ladet Modet falde; de ilede efter Flokken i Haab om atter at finde den, og fandt den atter omtrent $\frac{1}{4}$ Miil ude i Bugten. I denne Afstand kunde man see Baadene, da man gik ud af Kirken. Tilskuerne, som stode paa Landet, svævede formedelst det første mislykkede Forsøg imellem Frygt og Haab. Baadene roede i en Halvcirkel, og søgte at drive Flokken foran sig; man kastede Steen, som i denne Hensigt vare medtagne, fra Baadene henad mod Flokken, og den lod sig, som en Flok Faar, heldigviis drive tilbage. Baadene nærmede sig mere og mere; man saa Flokken tydeligere og tydeligere; undertiden svømmede den saa hastig ind ad i Bugten foran Baadene, at disse neppe kunde følge den; da glædede sig Tilskuerne, som stode og ventede paa Stranden, beredte til den videre Fangst; undertiden gik Flokken langsomt frem,

*) Derfor skeer det og, at man inderst i Bugter, hvor man agter at dræbe Grinden, undertiden, naar Tid og Vejr tillader det, antænder Ild, og frembringer en stor Røg, der kan skjule Fjeldene for Grinden. Dog maae derved agtes paa Vinden; thi driver den Røgen ud paa Søen, da forjages derved Grinden.

og da begyndte Tilskuerne at frygte. Grinden holdt sig bestandig i en tætsluttet Flok; thi den er, som visse Slags Fugle, aldeles selskabelig; Flokken tumlede sig idelig omkring, saaledes at flere bestandig vare over Vandet, först med Hovedet, saa med Halen, og strax derpaa gik under Vandet igjen, for at overlade Pladsen til andre efter Orden; de pustede, i det de kom i Vand-skorpen, store Vandstraaler i Vejret, som i nogen Afstand bedre kunde höres end sees, og vare ellers, saavidt man kunde skjönne, temmelig rolige og spage. Omsider drev Baadene dem inderst i Bugten, dog ikke til det Sted, hvor Fangsten förste Gang var mislykket, men til en anden ej langt derfra beliggende stor Sandslette, hvor ingen Fjelde begrændsede Udsigten. Her lykkedes Fangsten bedre. Da Grinden var kun en Snees Favne fra Land, saaledes at alle Hovederne vendte ind ad mod Stranden, oplöftede hele Mandskabet i Baadene et höjt Skrig, som gjenlöd i Luften, og strax derpaa tog den egentlige Kamp sin Begyndelse, en Kamp, hvori de raske Færøeboere, uagiet de dermed forbundne Farer, saa meget hellere vove sig, som de forud vide, at de næsten alletider blive Sejerherrer, og som saadanne gjöre betydeligt Bytte. Saasnart Skriget, dette Kampens Signal, var begyndt, roede de,

som vare i Baadene, alt hvad trække kunde, ind paa den mellem dem og Stranden nuværende Grindeflok, og imidlertid stode nogle af dem i Baadene færdige med deres saakaldte Hvalspyd (det er et skarpt tveægget Jern paa et langt Skaft) for, saasnart de kom en Grind nær, da at saare den. Grindeflokken, som søgte at undgaae sin angribende Fjende, foer, uden at ahue Land, med stærk Fart lige ind paa Stranden, og, i det den drev foran sig en stor Vandmasse, som strax derpaa løb tilbage, blev en Deel af Grinderne ved første Angreb strax staaende fast paa Sandet, imedens andre, som slap for at strande, vendte tilbage, og bleve trufne af Spydene, og saarede *). Blodet strömmede nu i uhyre Mængde udaf Saarene, og farvede Vandet i stor Omkreds. De endnu usaarede Grinder, saavelsom de saarede, bleve mere og mere urolige, sloge frygteligen med Halerne, og imidlertid roede Mandskabet

*) Mændene, som staae med Hvalspydene ihænde, søge at stikke Grinden, hvor de bedst kan komme til. Naar Grinden er meget urolig, kan det undertiden hælde, at Skaftet gaaer i Stykker, og at Spydet bliver siddende i Grinden; men Manden søger altid, saavidt mueligt, at beholde Stumpen af Skaftet i Haanden, for at vise sin Mandhaftighed, og tillige for at faae Skadebod. Mister han Skaftet, da er han ei heldig (heppin).

dristig ind imellem denne urolige Flok, og saarede saa mange, de kunde. Ved den stærke Bevægelse af disse store Dyr blev Bugten oprørt fra Grunden af. Grinderne fik Blod og Sand i Öjnene, bleve forvildede, søgte at finde deres Kammerater, og strandede tilsidst ved Siden af dem paa Sandet. Paa Stranden stode nu en stor Deel Mandfolk, udrustede med skarpe Knive; disse, som hidtil havde været blotte Tilskuere, og hvis Virksomhed nu först skulde begynde, vadede i Klæderne, som de gik og stode, ud i Vandet midt imellem Grinderne, saaledes at Bølgerne ofte sloge dem op til Halsen, undertiden over Hovedet; disse, som i dette Stykke vare erfarne Folk, skare med deres Knive den ene Grind efter den anden over Nakken, saaledes at Hovedet blot hængte ved Kroppen. Grinden laae efter dette haarde Saar endnu i nogen Stand temmelig rolig; men i Dödskampen slog den frygtelig med Hovedet og Halen, og brækkede derved Halsbenet over af sig selv. Saaledes dræbtes de efterhaanden, den ene efter den anden; og det meget Blod, som udstrømmede af disse store Legemer, farvede Vandet i Bugten i en uoverseelig Distance ganske blodrødt. Een Grind, som endnu ej var saaret, saaes endnu at svømme omkring; den var forvildet og søgte at finde sit Selskab, og det varede

længe, inden nogen Baad kunde komme til at give den sit Banesaar, hvilket dog tilsidst skeede, og den blev dræbt, som de övrige. Mærkeligt er det, og et Beviis paa disse Dyrs Drift til Selskablighed, at naar först en Grind er saaret, og Blodet udströmmet af den, da forlade de andre den ikke; tvertimod, om de endog komme udenfor Blodvandet, söge de bestandig atter tilbage dertil, og finde der deres Död. Da alle disse Grindere vare dræbte, hvilket skeede i mindre end $\frac{1}{2}$ Time, og deres store Kroppe laae efter deres Störrelse meer eller mindre överlig paa Stranden, talte man de Dræbtes Antal, og befandtes de at være 46; de fleste vare 8-10 Alen lange, en Unge var kun 3 Alen lang. Under den hele Attaque, som var et sandt Vovestykke, og som ret vel kan sammenlignes med en ordentlig Krig, var til Lykke hverken noget Menneske eller nogen Baad paa nogen Maade beskadiget.

Derpaa, saasnart Mandskabet havde omskiftet deres vaade Klæder med törre, forsamlede de sig om Eftermiddagen ved Kirken, som laae i Nærheden, for efter Præstens Anmodning og gammel Skik at höre den Prædiken, som de formedelst Fangsten ej havde haft Lejlighed til at höre om Formiddagen. Præsten holdt da atter en

kort Tale over Evangeliet om Peders Fiskedræt, som efter Dagens Hændelse var saa saare passende, og endte med en Bön, hvori Gud takkedes for denne dem tildeelte Velsignelse, og da nogle Vers vare afsungne, gik alle tilbage til Stranden, hvor Grinderne bleve, skjönt med megen Möje; trukne saa langt, som mueligt var, op paa det Törre, for at kunne være i Sikkerhed for Vind, Ström, og den tilstundende Flod. Endnu samme Aften bleve de opskaarne, og alle Indvoldene udtagne; dette bliver altid iagttaget, og maa nödvendigen iagttages; thi dersom de ligge uop-skaarne en halv Dagstid, skal Kjödet, som ellers spises med Velbehag, blive ganske bedærvet, saa at det, hvis det nydes, forarsager Diarrhee og andre Sygdomme. Nyrerne, som i Særdeleshed ere en Delicatesse for Færöeboerne, bleve strax udtagne, stegte og spiste samme Aften af Grindefangerne.

Enhver sögte under Dræbningen at vise sig saa mandhaftig, som mueligt; hvis nogen ved saadan Lejlighed er forsagt, eller söger at trække sig tilbage, og spare paa sit Legeme, da bliver han ved deres festlige Sammenkomster, hvorved Grindefangsten udgjör en vigtig Deel af Samtalen, udleet og bespottet, og det baade i Vers og Prosa.

Alle vare om Aftenen meget glade og fornøjede, og ikke lidet stolte af at have vundet Sejer over disse Dyr. De spurgte jevnlig, om jeg nogensinde för havde seet saadanne Fiske eller saadan Fangst, om vi havde saadanne Dyr i Dannemark o. s. v. De saae med Velbehag paa deres 10 å 12 Aars gamle Drengbörn, som løb deromkring, sigende, at Spæk og Kjöd af saadanne Grinder skulle disse Drengs spise, da blive de fede og stærke; og vist nok er det, at naar der paa et Sted, hvor der har været knap Næring i nogen Tid, indtræffer en Grindefangst, da spores snart Virkningen deraf, da faae alle om kort Tid friskere Udseende og mere Kjöd paa Kroppen.

Saasnart Dræbningen var forbi, blev der i en Hast afsendt Bud til alle Böjgdelag paa Suderöe, med Efterretning, at der var fanget Grind, og at enhver kunde komme at afhente sin Part. Dog förend Delingen skeede, blev dengang, som altid, forlods udtagen den störste Grind, som kaldes *Findingshval*, og tilhörer dem, der have fanget Flokken, til Erstatning for deres havte Möje; Hovedet af denne, hvoraf en Tönde Tran sædvanlig erholdes, tilfalder den Mand i Baaden, som paa Havet först fik Öje paa Flokken. Dernæst udtages den næststörste Grind, som kaldes

Madhval, og den beholdes i det Böjgdela, hvor Fangsten er skeet, til Erstatning for de ankomende Fremmedes frie Beværtning. Det Övrige bliver siden af Sysselmanen i Forening med tvende Kaldsmænd taxeret og deelt mellem samtlige boesatte Mandfolk paa hele Öen, som i dette Tilfælde udgjorde omtrent 180 Lodder. Taxeringen skeer i Gylden og Skind, saaledes at en Gylden betegner 5 Mk., et Skind 4 Sk. Efter gammel Skik faae ogsaa Fremmede, som ere tilstede ved Fangsten, deres Deel; hvorved det skeede, at jeg, der dog blot havde været en Tilskuere ved det hele Oprin, ogsaa fik min Part, ligesom de övrige.

Saaledes traf det sig, at jeg blev Öjevidne til denne Fangst, som det ellers er rart nok at faae at see, om man endog har opholdt sig paa Færöerne i flere Aar; thi hele Fangsten er undertiden gjort i mindre end 2 Timer; og naar den indtræffer i et Böjgdela, som ligger flere Mile borte, kan man vel rejse derhen, saasnart Grindebud kommer, men da seer man kun de döde Kroppe paa Stedet, og ej Fangsten selv, og som oftest ere Dyrene, efter hvad jeg forhen har bemærket, da allerede opskaarne og deelte. I Bugten ved

Qvalbøe, hvor denne Fangst skeede, indtraf i Aaret 1814, omtrent paa samme Aarstid, en Grindefangst, hvorved 300 fangedes; ligesaa i September 1817, en Fangst, hvorved 180 bleve dræbte; denne Bugt er altsaa fordeelagtig for denne Fangst, og har formodentlig deraf sit Navn. — Saavidt Dagbogen.

Efter disse Bemærkninger om Maaden, hvorpaa Grinden fanges, vil jeg tillige meddele nogle Bidrag til dens naturhistoriske Beskrivelse:

Legemet er trindt, men ved Halen compres, glindsende glat, ovenpaa og ved Siderne sort, nedenunder hvidagtig.

Hovedet er trindt med en aldeles budt Snude, og i Midten af den budte Endeflade er der en liden Fordybning, hvorved Overløben dannes; naar det afskaarne Hoved sættes paa Enden, ligner det derfor en Tönde.

Munden er krumböjet, og sidder neden ved Hovedet. Overløben, der næsten udgjør det hele Hoved, er stor og tyk. Under-

læben lidt kortere end Overlæben, spids
 fortil og bevægelig.
Tænderne sidde i en enkelt Rad baade i Over-
 og Underlæben; i Overlæben er der 24
 Tænder, 12 paa hver Side, og 22 i Un-
 derlæben, 11 paa hver Side; dog er Tæn-
 dernes Antal forskjelligt; hos nogle talte
 jeg blot 16 i Overlæben, 8 paa hver Side,
 og foran en tom Plads; men her vare Tæn-
 derne ej fremkomne af Tandkjödet; i Un-
 derlæben ligeledes 16, 8 paa hver Side;
 hos en anden taltes 22 i Overlæben, og 16
 i Underlæben. Tænderne ere spidse, krum-
 böjede indad, lidt fladtrykte ved Siderne;
 de midterste ere i hver Side de længste,
 næsten $\frac{1}{2}$ Tomme oven for Gommen, de
 forreste og bageste meget korte, og stikke
 blot frem af Tandkjödet.

Tungen er stor og tyk. Kjödet deraf spises,
 men skal være sejt og haardt.

Öjnene sidde, hvert paa sin Side af Hovedet,
 lidt ovenfor Mundkrogen; de ere i For-
 hold til Legemet kun smaae, af Størrelse
 som Oxeøjne, hvilke de og i Smagen
 skulle ligne.

Örehuller findes ikke paa Grinden; det synes
 dog, som om der paa de større Grinder
 findes Spor dertil, nemlig i nogle Rynker

udvendig paa Huden; men, hvis der er nogen Aabning, er den ej større end et Knappenaalshoved; paa Skeletter af de større Grinders Hoveder synes disse Aabninger at gaae ind 5 Tommer bag ved Öjet; men ellers troe Færøeboerne, som rimeligst er, at Grindens Öregang er i Luft-hullet.

Lufthullet sidder i Nakken, næsten lige over Öjnene, dog lidt længere tilbage, og er udvendig forsynet med en Klap, som Grinden efter Behag kan aabne og tilslutte, at Vandet ikke skal trænge derind. Denne Aabning er maaneformig, saaledes at Klappen, saavidt erindres, er befæstet ved den forreste Ende af Aabningen. Hullet er saa stort, at man til Nöd kan stikke en Haand derind *).

*) Hr. Pastor Schröter paa Færøe har, efterat denne Afhandling var skreven, tilmeldt mig, at der i Grindens Lufthul er flere indvendige Gange; først er der en Klap bagfra imod Snuden, under samme en anden Klap fra Snuden bagefter; disse Klapper kan Grinden trykke meget stærkt sammen, saa at, naar man stikker en Haand i Lufthullet, medens Grinden endnu er i Live, kan den klemme Blodet ud af Fingerenderne; under disse Klapper findes 2 store Luftgange, og 2 mindre ved Siden af samme, hvilke sidste ansees for Örer eller Høregange. Hos Döglingen (*Balæna rostrata*, *Hyperoodon ro-*

Kroppen eller *Bullen* er trind og stiv fortil, men bliver efterhaanden henad mod *Halen* smalere og ved *Halefinnen* compres, eller noget firhjørnet.

Farven er glindsende sort, undtagen under *Bugen*, hvor den er hvidagtig eller graa, imellem *Brystfinnerne* er *Farven* hvidest, og den hvide *Deel* bredest, og hjerteformig, men bliver efterhaanden henad mod *Halen* smalere, og ophører ved *Gadboret*. Den hvide *Farve* har ingen skarp *Kant*, men gaaer ved *Siderne* umærkeligen over i det *Sorte*.

Yveret findes under *Bugen*; det sees imidlertid ikke paa de dræbte *Grinder*, da de drage det ind i en tætsluttet *Skede* eller *Fure* i *Underlivet*; men først ved *Opskjæringen* kommer det tilsyne, og har 2 *Patter*. Det sidder noget mere end *Halvparten* tilagters.

Gadboret sidder endnu noget længere tilbage.

Brystfinnerne (paa *Færöisk* *Böxler*) ere 2, og sidde hver paa sin *Side* af *Brystet*; de ere krumbøjede, lange og stive.

(stratus Lacep.) er der derimod kun 2 *Gange* i *Luft-hullet*; hos den findes og *Öregangen* synlig udvendig, da den er omtrent saa stor, som en *Pennepose*.

Rygfinnen (paa færöisk *Hodni* = Hornet) er een eneste, noget tilbageböjet, krum og stiv, kortere end *Brystfinnerne*.

Halefinnen (paa færöisk *Svejfen*) er horizontal, tofliget; *Fligene* maaneformige, og i Midten yderst mellem *Fligene* findes undertiden en sneehvid Plet *).

*) Hr. Pastor *Schröter* har ligeledes meddeelt mig adskillige Dimensioner af Grinden; men da man iblandt 30 Grinder neppe vil finde 2, som fuldkommen ligne hinanden i Proportionen, har Hr. Pastoren taget Dimensioner af 2 forskellige, en mindre og en større, hvilke tilligemed Dimensionerne af en Dögling, meddeelte fra samme Haand, her fremsættes:

	Den mindre Grind.		Den større Grind.		Döglingen.	
	Al.	T.	Al.	T.	Al.	T.
Hele Længden til midt i Halen	3	22	9	2	12	-
Hovedets Tykkelse rundt om Snuden	1	3	2	-	4	-
Sammes Længde	-	$17\frac{1}{2}$	1	$1\frac{1}{2}$	2	4
Mundens Længde	-	$8\frac{1}{2}$	-	$14\frac{1}{2}$	1	-
Bullens Tykkelse rundt om foran Bugfinnerne . .	2	-	3	20	6	-
Bullens Tykkelse rundt om bagved Rygfinnerne . .	2	3	4	18	4	6
Bullens Tykkelse rundt om foran Halen	-	11	1	-	1	$16\frac{1}{2}$
Rygfinnens Afstand fra Snuden	1	2	2	7	6	17
Sammes Længde	-	17	1	17	1	2
— Bredde	-	13	1	12	-	22
— Rejsning	-	3	-	13	-	17
Bugfinnernes Længde . .	-	19	2	$2\frac{3}{4}$	1	5
— Bredde	-	3	-	12	-	10
— Rejsning, i død Tilstand	-	2	-	7	-	-

I adskillige af de opskaarne Grinder fandtes Unger; een af dem var saa stor, som en Mand magelig kunde bære, og man siger, at disse Embryoner undertiden spises. Hunnens Yver gav Melk. Til hvilkensomhelst Tid Grinden fanges, være sig om Sommer eller Vinter, Foraar eller Efteraar, findes store Embryoner i dem; altsaa kan man slutte, at Brunsttiden hos disse Selskabsdyr ikke er indskrænket til nogen vis Tidspunkt, og at den födes til alle Tider. Ligeledes bemærkes, at den föder kun een Unge ad Gangen.

Naar Grinden opskjæres, befindes dens Mave at være tom; kun i Tarmkanalen findes undertiden noget grønt Sliim stærk fordöjet; og dette er Aarsagen, at Færøeboerne, uagtet de

	Den mindre Grind.		Den større Grind.		Döglingen.	
	Al.	T.	Al.	T.	Al.	T.
Samme udstrakte, naar den svømmer, eller saavidt de uden Rynker paa Spækket kunne udstrækkes	-	8	1	2	-	17
Lufthullets Afstand fra Snuden	-	7	-	18	2	-
Fra Snuden til Yveret	2	2	4	20	8	-
— — — Gadboret	2	5	5	13½	8	11
Halefinnens Længde	-	18	2	-	3	4
— Bredde	-	6	-	17	1	-
Fra Lufthullet til Öjet	-	10	-	18	1	7
Fra Snuden til Öjet	-	11	-	17	1	23
Fra Öjet til Öret paa Döglingen	-	-	-	-	-	6
Rostrum eller Næbbets Længde paa Döglingen foroven	-	-	-	-	1	-
Samme forneden	-	-	-	-	1	3

aarlig dræbe nogle hundrede, dog ej med Vished kunne angive, hvori dens Föde bestaaer; ved Forespörgsel erfarede jeg dog, at nogle havde som en stor Sjeldenhed fundet i dens Mave noget af det saakaldte Högguslok, det er Blæksprutten (*Sepia Loligo*), og en anden meente, deri at have seet nogle Torskebeen. Dyret maa altsaa have en stærk fordøjende Mavesaft, som i en Hast opløser den nedslugte Næring; thi at den ej mangler Föde, derom vidner dens fede Spæk, som er fra $1\frac{1}{2}$ til 3 Tommer tykt. Maven, som er oval, og $\frac{1}{2}$ Alen til 3 Qvarteer lang, bliver efter Opskjæringen oppustet og törret i Luften, og bruges derefter, som en Læderflaske, til deri at opbevare Tran, Olie, Tjære o. s. v. De ere meget stærke og tætte, og naar de beskadiges, bruges de tilsidst til Fodtøj.

I Henseende til Afbenyttelsen af Spækket, og det under samme paa Grinden siddende Kjöd, da skjæres Spækket af for sig selv i store firekantede Stykker; noget deraf bruges til Tran, andet til Spise; det, som er bestemt til Spise, nydes enten fersk eller saltet; det ferske koges, det, som saltes, lægges i *Kjalden* (et Træhuus, opbyggt saaledes, at Luften frit kan trænge derigjennem), ikke i nogen Tönde eller andet Kar, men ligefrem paa Gulvet, som bestaaer af Bræder, og overströes med Salt; det ene Stykke lægges oven-

paa det andet, saaledes at Skindet vender nedad, og efter 8 à 14 Dages Forløb kan det spises; her- til nydes istedenfor Brød, som ofte er kostbart paa Færøerne, Helleflynderfisk, som ligeledes er tørret i Luften. Kjødets skjæres af i 2 Alen lange, og $\frac{1}{2}$ Qvarteer tykke Strimler, som hænges op i Luften, og vindtørres; ved Törringen bliver det ganske sort, og spises siden som Spegekjød, uden videre Tilberedelse; det har for Fremmede en viderlig Smag, men er derimod for disse Öers Indvaanere, som dertil fra Ungdom af ere op- vante, en meget behagelig og nærende Spise; dette vindtörrede Grindekjød kan opbevares i 3 Aar og derover. Hovedet af Grinderne forbruges be- standig til Trankogning.

Endnu har jeg nogle faa Bemærkninger at til- føje. Naar Grinden er drevet ind i en Bugt, og Aftenen eller Natten stunder til, saa at man mis- tvivler om at kunne ende Dræbningen ved Dagens Lys, holder man Flokken indsluttet til næste Mor- gen. Ved saadan Lejlighed forsamle sig saa mange bemandede Baade, som skee kan, og disse lægge sig udenfor Grindeflokken for at afskjære dem Retirade. Grinden, som let kunde gaae under Baadene og undslippe, lader sig denne Indspær- ring sædvanlig gefalde, og bliver liggende ganske rolig og stille, og i denne hvilende Tilstand ligge Grinderne ikke horizontalt paa Vandet, men dykke

idelig op og ned ved Siden af hverandre i en perpendicularer Retning. Naar Dagen bryder frem, begynder Kampen, og endes sædvanlig med Grindernes totale Nederlag.

Grindefangsten er, som jeg allerede har sagt, tilfældig; snart hörer man ikke dertil i flere Maaneder, ja flere Aar; snart indløber det ene Grindbud efter det andet, og hörer, saa at sige, til Dagens Orden. Saaledes gik det i de Dage fra den 19de til den 22de September 1817. Da bleve mange Flokke seete omkring ved Færöerne, og af disse bleve 3 Flokke fangne, men ligesaa mange, og maaskee flere, undslap. Af dem, som undslap, blev den ene drevet sönden fra ind i Sundet mellem Österöe og Bordöe; men da Grinden gjerne fölger Strömmens Löb, vilde den ikke lade sig dreje eller drive ind i Bugten ved Vaj paa Norderöerne, men fortsatte sin Fart med Strömmen gjennem Kalsöefjorden nord paa, og gik til Söes. En anden stor Flok, som meentes at bestaae af henved 1000, blev i de samme Dage bemærket af nogle Mænd fra Myggenæs; disse forfulgte den en heel Dag, og sögte at drive den til en beqvem Plads; men tilsidst var deres Umage forgjæves, da Flokken gik tilsöes vesten for Myggenæs. Nok en anden Flok blev i de samme Dage seet ved Sandöe, som ogsaa undslap. Aarsagen til, at saa mange Grindeflokke indfandt sig ved Færöerne i

disse Dage, kunde uden Tvivl tilskrives den store Mængde af Högguslok (Blæksprutten), som just paa samme Tid indfandt sig; den saaes i Mængde mellem Kalbak og Kollefjord, ligesaa ved Thors-havn, hvor endog en stor Deel, formodentlig forfulgt af en Fiende, af sig selv var løben paa Land, uagtet det var stille Vejr, og laae saaledes i Ebbe-tiden paa Stranden; den springer stundum over Vandet, og kjendes lettelig ved dens brede Hale. Denne Högguslok er uden Tvivl Grindens fornemste Føde, og ved sin Ankomst havde den rimeligviis ledet Grinden efter sig.

Disse her omtalte Grinder findes ogsaa ved Örkenöerne, og fanges der paa samme Maade, som paa Færöerne, ved at drives i Land. De forekomme ogsaa ved Island *); men, saavidt vides, kjende Indbyggerne i dette Land kun lidet eller intet til den færöeske Maade at fange dem paa. De bruge den i det mindste ikke, med mindre den skulde være bleven indført i de senere Aaringer **); de kunne derfor ikke drage nogen

*) Whales are seldom seen on the coasts of Iceland; but that variety of Delphinus, which we mentioned in the article Faroe, named in Orkney the ca'ing whale, appears frequently in large shoals. cfr. the Edinburgh Encyclopædia under Artiklen Iceland p. 654. 2den Spalte.

**) Efterat denne Afhandling var skreven, er jeg kommen til Kundskab om, at en Delphinart, som

betydelig Fordeel af Grinden, men blot benytte dem, som hændelsesviis af sig selv drive i Land, hvilket, skjönt sjældent, dog undertiden indtræffer. Det hændes og stundom paa Færøerne; saaledes

rimeligviis er den færøeske Grind, for endeel Aar siden er fangen paa Island omtrent paa den færøeske Maade. Det var den 10de Septbr. 1809, at en stor Mængde blev dreven paa Land i den saakaldte Hvalfjord ved Akrenæs i Borgerfjords Syssel. Repstyret *Thord Jonsen* saae noget i Fjorden, som først ansaaes for en død Hvalfisk, fik 24 Mand med sig i 2 Sexmandsfarere, og fandt, at det var en Flok mindre Hvale; de vare temmelig urolige, og svømmede flere Gange under Baadene; men endelig lykkedes det Mandskabet om Natten at drive Flokken med Stene, som de havde medtaget, og under idelig Hujen, ind paa Land; flere Folk kom til Hjelp; nogle af Flokken dreve bort, men strandede dog efterhaanden ved foranderlige Vinde paa begge Sider af Fjorden; i alt fangedes over 1000 Stykker; nogle vare 12 Alen lange, de fleste 6 à 7 Alen, nogle faa mindre. Spækket blev forbrugt til Tran. Kjødet blev givet bort til Almuen og de Fattige for Intet. Flere Tusende Indvaanere havde af denne Fangst stor Nytte under Krigen. Det erholdte Tran blev solgt for 8 à 10 Rbd. pr. Tønde. Det har rimeligviis været en Grindeflok; dog er nogen Tvivl dermed forbunden, eftersom der i Beretningen siges, at bemeldte Delphinarts Hale var perpendicular; men jeg mener, at der paa denne Omstændighed ikke bør lægges megen Vægt, saasom Landt selv har beskrevet Grindens Hale, som perpendikulær, skjönt urigtigt. At Flokken iøvrigt hørte til Delphinslægten, er efter Beretningen udenfor al Tvivl.

drev en stor Flok for nogle Aar siden ved stærk Storm ind i den da ubeboede Bugt Qvalvig paa Suderøe, og fandtes nogle Dage efter at ligge død paa Stranden, hvorpaa den blev afbenyttet til Trankogning. En liden Flok af den saakaldte Bouqvujtu-Qveâlur (Bovhvide Hval) drev ligeledes ved Storm for 15 Aar siden ind i Kollefjord, hvor den strax blev bemærket og benyttet.

Da Grinden er af saa stor Betydning for Færøboerne, som ovenfor er viist, saa er det slutteligt, at de ved Fangsten søge at iagttage ethvert virksomt Middel, og rydde enhver formeentlig skadelig Hindring af Vejen, og det uden først at anstille nøjagtige Forsøg, om det Formeente virkelig er Hindring eller ikke; thi dersom Forsøget mislykkedes, vilde det være for kostbart. Dersom altsaa deres Omhyggelighed for Fangstens heldige Udfald skulde i visse Stykker bære noget Præg af Overtroe, da kan man, som mig synes, letteligen holde dem dette til Gode. Saaledes paa-staae de, at Fruentimre, især de, som ere frugt-sommelige, og de, som have Menstrua, aldeles ikke maae være tilstede ved Fangsten; de maae holde sig inde i Husene, og saa langt borte, som mueligt, fra Grinden; først da, naar den er dræbt, maae de komme tilsyne. I daglig Tale betragte Færøboerne vel selv denne Paastand for ubetydelig og intetsigende; men, naar det kommer til

Stykket, paasees dog denne Omstændighed endnu saare nøje. De have baade fra ældre og nyere Tider mange Facta at omtale, som, hvis de ere paalidelige, noksom bevise, at Grinden umelig kan fordrage frugtsommelige Fruentimre. Saaledes, da en Grindeflok i Vaj paa Suderöe engang næsten var död (dette Udtryk bruges bestandig istedet for dræbt), troede en frugtsommelig Kone, som havde Lyst til at see denne Fangst, at hun nu vel kunde gaae ud og see derpaa; men aldrig saasnart nærmede hun sig til Stedet, hvor Grinden dræbtes, förend en enkelt stor Grind, som endnu var tilbage, blev saa vild og balstyrrig, at den paa ingen Maade vilde lade sig dræbe, men for det første slog en Baad itu, og siden tumlede sig saa urolig i Vandet, at Mændene maatte bede Konen skynde sig bort som snarest, og da blev Hvalen uden Vanskelighed fanget. Mange saadanne Fortællinger ere i Omløb; og samme Sagn skal findes udbredt ikke alene paa Færöerne, men ogsaa paa Örkenöerne og andre Steder. Vilde man nu ifölge de mange eenstemmige Vidners Udsagn antage denne Antipathie for grundet, og dernæst spørge, hvad Forbindelse her kunde være imellem Virkning og Aarsag, da vilde det vel være rimeligst at antage, at Grunden hertil maa söges i Grindens skarpe Lugt, og at den altsaa formodentlig ikke kan lide visse Personers

Uddunstning. Maaskee det forholder sig med Grinden, som med Hvalfiskene; at disse have en skarp Lugt, sluttet deraf, at de, naar de vise sig i Vandskorpen, bringes strax til at synke, saasnart Færøeboerne, som med Grund frygte for disse store Dyr, lade lidt Bævergel eller Enebærolie, som de derfor som oftest have med i deres Baade, komme i Berørelse af Vandets Overflade. Dette er i det mindste Færøeboernes Mening; dog seer jeg, at Cuvier i sin Dyrhistorie af anatomiske Grunde fradømmer næsten alle Cetaceer Lugtens Sands.

Fremdeles see de ikke gerne, at nogen Præst er tilstede ved Fangsten; i det mindste maa han efter deres Mening ikke gaae imod Grinden, men vel med den; ja dersom det kunde skee, at han paa Landet hændelsesviis gik i samme Direction, som Fiskerne dreve Grinden i Havet, da vilde det være saa meget desto bedre, og hvis det bemærkedes, ansees for et lykkeligt Omen; hvorfor ogsaa Pastor Schröter forblev inde, indtil Dræbningen begyndte, ikke for at nærme sine gode Sognefolks Overtroe, men af den Grund, ikke at gjøre dem modløse i Kampen; dog har man Exempel paa, at en Præst selv har været med ved Grindefangst, og siddet ved Roret, medens de andre paa Baadene have været beskæftiget med at roe eller bruge Hvalspydene.

End videre iagttages, at ej Bævergel, Enebærolie, eller Stykker af Enebærtræe maa være i Baadene; blot formedelst Forsømmelsen heraf siges Flokken at have flygtet. Ligeledes fortælles, at den hvide Knold af den saakaldte Björkabonda (*Orchis maculata*), naar den kastes i Vandet, fordriver Flokken, den sorte Knold derimod tiltrækker den. Baade, som ere nye, eller nyligen tjærede, maae ej heller vel komme med i Fangsten; dog dette Sidste paasees ikke meget nøje.

I Henseende til det Spörgsmaal, om denne Grind er en nye Art, da kan den egentlig ikke derfor ansees, eftersom den allerede forlængst er omtalt hos adskillige Forfattere. Den förste, hos hvem jeg har funden den omtalt, er ~~Peder~~ *Peder Claussön*, i hans Norriges oc omliggende Öers sandfærdige Bescriffuelse &c. Kjöbenhavn 1632, 4to, Cap. XXXII. pag. 152, hvor der tales om Grinden saaledes: "Heden ved anno Christi 1587. bleve 300 smaa Huale skjöt oc slagne oc i Land drefne det ene Aar der paa Öerne, oc saadant er tilforn skeet, og skeer gierne huer 6 eller huert 7 Aar, oc det udi Taagemörcke, at Huallerne icke kunde see Landet, naar de komme löbendis i store Hobe sammen; oc den Taage kalde de Grindemörcke, det er Taage, eller mörckeskjöd, som förer dennem Hualsgrinden til Land." Han anförer og fölgende Etymologie:

*Speculum
regale*

alt hvad, som er gjort af Træe eller Jern udi Tralværk, saasom en Rist (cratis), det kaldes en Grind paa Norsk, og fordi Hvalerne løbe jevnslides hos hinanden og i store Hobe, naar de løbe paa Leeg, da kaldes den Hvalhob en Hvalsgrind *). *Lucas Debes* omtaler den dernæst i sin *Færoa reserata*, *Kjöbenhavn 1673. pag. 155 til 162*, og beskriver Maaden hvorpaa den fanges, og tilføjer, at man i Aaret 1664 paa tvende Steder haver vel bekommet 1000. I det almindelige danske Bibliothek for 1779. 3 Bind p. 39 findes en Afhandling om den færøeske Marsvinfangst af *Seabo. Landt* har i sin Beskrivelse over Færøe. *Kjöbenh. 1800.* ligeledes omtalt Grinden, og meget vel beskrevet Fangsten, men hans Beskrivelse over Dyret selv er utilstrækkelig, og i visse Dele urigtig, da han pag. 242 siger, at Grinden har en spidsagtig afstumpet Snude, at den paa Ryggen har 2 Finner, og at Halen er perpendicularær. Dette maa hos denne ellers nøjagtige Forfatter have sin Grund deri, at Beskrivelsen er opsat paa en Tid, da han ej længere havde Dyret for Öje. *Sir George Mackenzie*, som er bekendt af sin islandske

Vindalin
Islandske
Samf.

*) Grind betyder i det Islandske ligesaa Tralværk, Sprinkelværk; i Björn Haldorsens isl. Lexicon anføres desuden den Talemaade: Hvalir í grindum o: balænæ salientes; ita dicuntur à modo coeundi, ubi mas supinus, erecto pene, fæminum sursum admittit, ut piscatores, visu edocti, referunt.

1a

Rejse, og som siden i Sommeren 1814 gjorde en
Rejse til Færøerne, erklærer i sin korte Beskrivelse
over disse Öer, hvilken er indrykket i Edinburgh
Encyclopædia under den Artikel: Faroe isles *),
at denne Delphin er en ny Art, at den ogsaa fin-
des ved Örkenöerne; og at den der bærer Navn
af the ca'ing whale. Dog har jeg hørt af en En-
gellænder, som i Sommeren 1817 opholdt sig paa
Færøerne, at han hos Dr. Med. Trale i Liverpool
havde seet en Tegning af denne Delphin, forfær-
diget efter et Exemplar, som var fanget ved de
skotske Öer, og at denne Tegning tilligemed en
Beskrivelse, forfattet af Dr. Trale, var indrykket
i eet af de nyere engelske Skrifter.

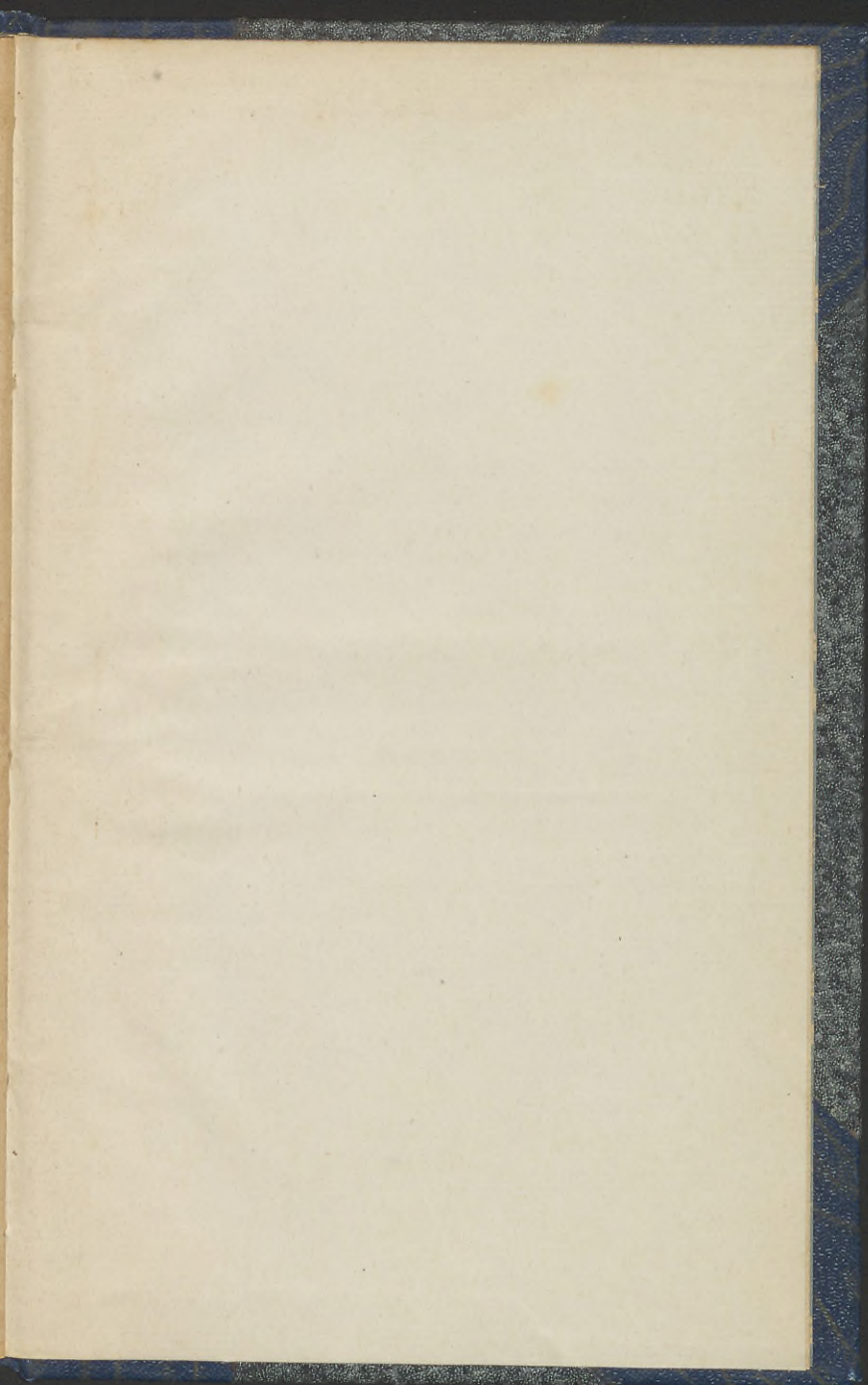
Skulde denne Hval ikke have noget systema-
tisk Navn, saa vilde jeg foreslaae at kalde den
Delphinus Grinda **).

*) Denne Afhandling er ogsaa særskilt aftrykt under
Titel: A short account of the Faroe isles; drawn
up for the Edinburgh Encyclopædia, Edinburgh
1815. 20 Sider, 8vo.

**) Efter de hertil fra Færøerne sendte Cranier af
Grinden, er denne Art den samme som Delphinus
globiceps Cuvier. Regne Animal. Vol. I. p. 279.

Udg.

Fleming, ny Forkl. af det nye Macrurus minde
i the Zoologia Britannica, Salis
hu Delphinus niger
Trall og Scorby Salis hu Delphinus Reductor
hu the ca'ing whale hu Salis hu

18

1825-lyn

381495-20

